

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ НІМЕЦЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У СУЧАСНІЙ ГЕРМАНІСТИЦІ

Поздняков О.В.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Проблема німецького молодіжного сленгу є однією з ключових у сучасній германістиці.

Незважаючи на значну активізацію емпіричних і теоретичних досліджень, яка спостерігається у останнє десятиріччя, багато питань, пов'язаних з даним лінгвістичним явищем, залишаються відкритими. Це пов'язано з тим, що німецький молодіжний сленг розглядався у минулому лише як виключно лексично-фразеологічний феномен, поза увагою залишалось врахування соціальних і психологічних аспектів. Дане розуміння є, на нашу думку, надто вузьким, оскільки лексика не є єдиною дистинктивною особливістю зумовленої віком та груповою приналежністю молодіжної комунікації. Крім того, попередні дослідження німецького молодіжного сленгу “були зосереджені на монолінгвальних зв'язках і нехтувалися комунікативні відносини представників різних молодіжних груп. Те, що у 1980-х рр. розглядалось як молодіжний сленг, є зараз тільки частиною різнобічної соціолінгвістичної дійсності молоді” [Androutsopoulos 2001 : 58].

Актуальність даної розвідки визначається потребою виявлення шляхів розв'язання нових лінгвістичних проблем у даній галузі германістики.

Метою є опис напрямів і підходів дослідження сучасного німецького молодіжного сленгу та їх критична оцінка.

Комплексність та багатоаспектність німецького молодіжного сленгу викликає необхідність його аналізу з точки зору різних лінгвістичних

аспектів. Е. Нойланд у праці “Studienbibliographie Jugendsprache” виділяє наступні напрямки досліджень німецького молодіжного сленгу [Neuland 1999: 3-4]:

- прагматика – все частіше у лінгвістичних дослідженнях наголошується прагматичний аспект молодіжного мовного вживання: форми звертань, додаткові частки, підсилюючі слова;
- лексикографія – пов’язане з застосуванням різноманітних методів опитування створення словників та збірників специфічних молодіжних виразів, а також їх аналіз, при якому вихідним пунктом є загальноновживаність відповідних лексичних одиниць молодіжного сленгу;
- етнографія – їй ми завдячуємо детальним описом способів вираження та функціонування групової молодіжної комунікації, зокрема, важливе місце тут посідає дослідження мотивації застосування так званих квазіцитат та виразів з соціальною символікою;
- стилістичний аналіз – на основі дослідження конкретних комунікативних ситуацій дає пояснення особливостей групового молодіжного стилю, передусім, креативних ігор з мовним матеріалом та зростаючого застосування іншомовних слів;
- культурно-аналітичне дослідження – аналізує на основі мовних та культурно-історичних відношень існування та функціонування молодіжного сленгу у синхронії і діахронії, а також прогнозує можливі тенденції її подальшого розвитку. Велика роль тут відводиться функціональним аспектам специфічного для даного покоління відмежування від суспільних умовностей навколишнього світу;
- порівняльне дослідження молодіжного сленгу – дає аналіз його різноманітним субтипам а також зіставлення з подібними лінгвістичними явищами у інших національних мовах.

У сучасній германістиці виділяють наступні два підходи у дослідженнях німецького молодіжного сленгу : лексикографічний (популярно-науковий) і етнографічний (науково-лінгвістичний).

До представників лексикографічного підходу відносяться, у першу чергу, Г. Генне, Г. Еманн, К.-П. Мюллер-Турау, К. Янке та Ш. Ніуес. Метою їх досліджень є структурний аналіз німецького молодіжного сленгу. Основним методом отримання даних при лексикографічному підході є збір лексичного матеріалу шляхом анкетування та інтерв'ю.

Зокрема, оцінка результатів проведеного групового та індивідуального (письмового) опитування молодих носіїв мови у Брауншвайгу, Нойссі, Маннхаймі і Мельзунгені дала Г. Генне підставу для виділення наступних структурних ознак, характерних для молодіжного спілкування [Henne 1986 : 208]:

- привітання, звертання, слова на позначення друзів і партнерів;
- сталі словосполучення, підсилюючі частки;
- стереотипні вирази;
- неологізми і слова, які змінили своє значення;
- мовна гра з субкультурно-специфічними поняттями;
- емоційний, експресивний тон;
- англіцизми.

Використання даного підходу з урахуванням аспекту вікової градації дозволяє зробити висновок про збільшення частоти використання стигматизованих мовних варіантів у ході дорослішання комуніканта.

Вагомим результатом застосування лексикографічного підходу у дослідженні німецького молодіжного сленгу є створення словників, у які включено лексичні одиниці, характерні для надрегіонального молодіжного спілкування. Вони є мовними маркерами молоді у широкому розумінні цього слова, незалежно від субкультурних детермінант.

Завдяки діяхронічному аналізу молодіжних лексикографічних даних і матеріалу словників стандартизованої мови стало можливим фактичне доведення суттєвого впливу молодіжного сленгу на динаміку розвитку лексичного складу розмовного і літературного варіантів сучасної німецької мови.

Однак у даний час ряд германістів висловлюються проти ефективності лексикографічного підходу. Зокрема, вони вказують на наступні недоліки “Fragebogenjugendsprache” [Wachau 1990 : 10]:

- висунення на перший план лексикографії і нехтування соціолектними, діалектними, контекстуальними характеристиками [Brandmeier/Wüller 1989 : 149];
- метод анкетування, який використовується у даному підході, залишає поза увагою усну молодіжну комунікацію [Brandmeier/Wüller 1989 : 149];
- нехтування контекстом обумовлює неможливість або помилковість тлумачення окремих мовних форм [Neuland 1987 : 60].

Альтернативою лексикографічному підходу є етнографічний або науково-лінгвістичний. Даний підхід виник наприкінці 1980-х рр. як результат переорієнтації досліджень німецького молодіжного сленгу на соціо- і прагмалінгвістичний аспекти.

Серед представників етнографічного підходу варто назвати П. Шлобінські, Е. Нойланд, Ф. Янушека, Й. Швіталлу, Я. Андроутсопоулоса. Увагу даних лінгвістів привертає “мовлення у специфічних поведінкових контекстах” [Schlobinski 2002 : 17]. Предметом аналізу виступають конкретні мовленнєві ситуації і мовні форми з урахуванням контекстуальних особливостей.

Метою досліджень представників етнографічного підходу є :

- визначення умов використання молодіжного сленгу;
- диференційований аналіз конкретних комунікативних ситуацій.

Для її досягнення вказані вище лінгвісти відмовляються від аналізу отриманого методом анкетування лексичного матеріалу, натомість займаються дослідженням молодіжного мовлення через спостереження комунікації у різноманітних контекстах міжгрупових відносин. Ці конкретні зразки мовної реалізації представники етнографічного підходу визначають як складові елементи субкультурних молодіжних стилів.

Результатами даних досліджень є визначення наступних особливостей німецького молодіжного сленгу:

- для молодіжного сленгу характерне комбінування елементів різноманітних культурних і медійних контекстів. Дж. Кларке називає це “принципом бріколажу” (fr. “bricolage”) [Clarke 1979 : 35], під яким автор розуміє мовне взаємонакладання різних культурних фонів;
- джерелом для утворення інтертекстуальне “ігрове поле” молодіжної культури є засоби масової інформації, а також специфічні молодіжні ресурси (музика, інтернет) [Androutsopoulos 1997 : 352];
- де- і реконтекстуалізація (мовного) об'єкту призводить до появи нового дискурсу і формування нового молодіжного субкультурного стилю [Schlobinski 2002 : 18];
- ступінь “молодіжності” висловлювань змінюється відповідно до комунікативної ситуації [Schlobinski 1989 : 25];
- молодіжне мовлення як елемент субкультурного стилю піддається дії загальносуспільних впливів: “молодіжні культурні стилі все більше набувають швидкоплинних, дифузних, еkleктичних і нестійких форм. Крім того, вони іноді втрачають свої чіткі взаємо відмінності” [“Jugend 97” 1997 : 21].

Етногафічний підхід має також свої недоліки, найбільш суттєвим з яких є звуження поля дослідження лише до внутрішньо- і міжгрупової молодіжної комунікації, внаслідок чого поза увагою залишаються загальні суспільні мовленнєві ситуації (на прийомі у лікаря, в магазині, відкриття банківського рахунку і т. д.).

Я. Андроутсопуолос у праці ”Deutsche Jugendsprache. Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen” [Androutsopoulos 1998] ставить за мету системно-лінгвістичну характеристику молодіжного сленгу як субстандартного варіанту німецької мови. У даному дослідженні здійснюється комплексний опис німецького молодіжного сленгу з точки зору словотвору, фразеології, синтаксису, лексичного запасу, дискурсу і запозичень.

Я. Андроутсопуолос ставить у центр дослідження не його конкретні форми реалізації німецького молодіжного сленгу, а “надрегіональний продуктивний

зразок” [Androutsopoulos 1998 : 43], який лежить в основі цих форм. За умови різноманітності форм вираження молодіжного спілкування, зосередження на продуктивних зразках є, на думку дослідника, ефективним підходом. Таким чином, окремі лексеми описуються не ізольовано, а в усіх своїх можливих синтагматичних і парадигматичних зв'язках. Застосування цього іноваційного прийому демонструє рівень креативності не лише молодіжного сленгу, а й німецької мови загалом.

Існування таких двох різних за своєю метою, предметом і об'єктом дослідження, методологією підходів є яскравим свідченням зростаючого інтересу сучасної германістики до молодіжного сленгу. Однак, на нашу думку, жоден з них не є самодостатнім і універсальним, тому що увага у даних дослідженнях приділяється тільки окремим аспектам проблеми, у той час як питання про можливість формування на їх основі загальних висновків щодо проблеми німецького молодіжного сленгу залишається відкритим.

Тому доцільним вважаємо паралельне застосування обох підходів відповідно до мети здійснюваного дослідження.

Література

Androutsopoulos J. Mode, Medien und Musik: Jugendliche als Sprachexperten // Der Deutschunterricht. – 1997. – №6. – S.10-20.

Androutsopoulos J. Deutsche Jugendsprache. Untersuchungen zu ihren Strukturen und Funktionen. – Frankfurt am Main; New York: Peter Lang, 1998. – 684 S.

Androutsopoulos J. Von *fett* zu *fabelhaft*. Jugendsprache in der Sprachbiographie // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. – 2001. – № 62. – S. 55-78.

Androutsopoulos J. Und jetzt gehe ich chillen: Jugend- und Szenesprachen als lexikalische Erneuerungsquellen des Standards // Eichinger L, Kallmeyer W.

Standardvarianten. Wie viel Variation verträgt die deutsche Sprache. – Berlin; New York: de Gruyter, 2005. – S. 171-206.

Brandmeier K, Wüller K. Anmerkungen zu Helmut Henne : Jugend und ihre Sprache. – Berlin; New York: de Gruyter, 1986 // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. - 1999. - №41.– S. 147-155.

Clarke J. Jugendkultur als Widerstand. – Frankfurt am Main, 1979.

Ehmann H. Jugendsprache und Dialekt: Regionalismen im Sprachgebrauch von Jugendlichen. – Opladen: Westdeutscher Verlag, 1992. – 252 S.

Ehmann H. Affengeil: Ein Lexikon der Jugendsprache. – München: Beck, 1996. – 155 S.

Ehmann H. Voll konkret: das neuste Lexikon der Jugendsprache. – München: Beck, 2001. – 159 S.

Henne H. Jugend und ihre Sprache: Darstellung, Materialien, Kritik.– Berlin; New York: de Gruyter, 1986.– 358 S.

Henne H. Die Lexikon der Jugendsprache. – Berlin/New York: de Gruyter, 1989. – 350 S.

Janke K, Niehues S. Echt abgedreht: die Jugend der 90er Jahre. – München: Beck, 1995. – 210 S.

Januschek F. Die Erfindung der Jugendsprache // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. - 1989. – №41. – S. 125-146.

Jugend 97 : Zukunftsperspektiven, Gesellschaftliches Engagement, Politische Orientierung. – Opladen: Jugendwerke der deutschen Shell, 1997. – S. 17.

Müller-Thurau K.-P. Lass uns mal `ne Schnecke angraben: Sprache und Sprüche der Jugendszene. – Düsseldorf: Econ, 1983. – 176 S.

C.-P. Müller-Thurau. Lexikon der Jugendsprache. – Düsseldorf; Wien: Econ, 1985. – 198 S.

Neuland E. Jugendsprache und Standardsprache. Zum Wechselverhältnis von Stilwandel und Sprachwandel // Zeitschrift für Germanistik, Neue Folge. – Bern; Berlin u.a: Peter Lang, 1994. – №1. – S. 78-98.

Neuland E. Jugendsprache. – Heidelberg: Groos, 1999. – 51 S.

Neuland E. Jugensprachen – Spiegel der Zeit: internationale Fachkonferenz 2001 an der Bergischen Universität Wuppertal. – Frankfurt am Main; Berlin; Bern; Bruxelles; New York; Oxford; Wien: Peter Lang, 2003. – 510 S.

Schlobinski P. Frau Meier hat Aids, Herr Tropfmann hat Herpes, was wollen Sie einsetzen? Exemplarische Analyse eines Sprachstils // Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie. - 1989. – №41. – S. 34-46.

Schlobinski P., Kohl G., Ludewigt J. Jugendsprache: Fiktion und Wirklichkeit. - Opladen: Westdeutscher Verlag, 1993. – 241 S.

Schlobinski P., Heins H.-Ch. Jugendliche und “ihre“ Sprache: Sprachregister, Jugendkulturen und Wertesysteme; empirische Studien. – Opladen: Westdeutscher Verlag, 1998. – 236 S.

P. Schlobinski. Jugendsprache und Jugendkultur // Aus Politik und Zeitgeschichte. - 2002. - №5. – S. 14-19.

Schwitalla J. Die Vergegenwärtigung einer Gegenwelt. Sprachliche Formen der sozialen Abgrenzung einer Jugendlichengruppe in Vogelstang // Kallmeyer W. Kommunikation in der Stadt 1. – Berlin; New York: de Gruyter, 1994. – S. 467-509.

Wachau I. Empirische Untersuchung zur Sprache Jugendlicher: über Sprechstile, Schreibstile und Sprachbewusstheit: Magisterarbeit im FB Sprach- und Literaturwissenschaft der Universität Osnabrück. – Osnabrück, 1990. – 147 S.

Summary

The main trends and approaches to researching the German youth slang in the modern Germanic studies are described in this paper. The author analyses advantages and disadvantages of each of them. At the end of the paper the conclusions are drawn.